
Requirements for the Realization of the Strategic Doctrine of Training and Education of the Revolutionary Guards

Masoud Mohammadi Alesti¹
Mohammad Hossein Ghanbari Jahromi²

ABSTRACT

The doctrine of training and education is a set of guiding principles that guide the performance and actions to achieve the goals and vision of training, educating employees and empowering their outward and inward talents in order to grow, excel, flourish, and realize potential and achieve their desired perfection. Fararo research, based on the subject defined for it, formulates the requirements of the doctrine of training and education of the Islamic Revolutionary Guard Corps. The present research is of developmental-applied type and is mixed with research approach and using case-based method. In order to analyze the data, first, by conducting theoretical studies, documentary studies, as well as expert meetings, the foundations and factors affecting the development of the strategic doctrine of training and education of the Islamic Revolutionary Guard Corps were identified. To extract doctrinal concepts, content analysis and data coding of the foundation were used, and to analyze the collected data, quantitative statistical methods, frequency distribution tables and inferential diagrams were used to explain the answers to the questions. Then, using specialized statistical software as well as related software such as SPSS, Excel, the principles and requirements were tested and reviewed. Finally, based on the analysis of documentary analysis and the principles and factors affecting the development of the strategic doctrine of training and education of the Revolutionary Guards, the requirements for fulfilling the 12 principles of the strategic doctrine of training and education of the Revolutionary Guards, 70 titles were approved.

Keywords: Doctrine, Strategy, Strategic Doctrine, Training, Islamic Revolutionary Guard Corps.

-
1. Corresponding Author: Researcher of National Defense University, Tehran, Iran
Masood.alasti@yahoo.com
 2. Associate Professor, Imam Hossein University, Tehran, Iran

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

مسعود محمدی الستی^۱

محمدحسین قنبری جهرمی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۸

چکیده

دکترین تربیت و آموزش مجموعه‌ای از اصول راهنمایی است که هدایت‌کننده عملکرد و اقدامات برای تحقق اهداف و چشم‌انداز تربیت و آموزش کارکنان و توانمندسازی استعداد‌های ظاهری و باطنی آنان در راستای رشد، تعالی، شکوفاسازی و بالفعل رساندن امور بالقوه و نیل به کمال مطلوب اوست. پژوهش فرارو بر اساس موضوعی که برای آن تعریف شده است به تدوین الزامات دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی می‌پردازد. پژوهش حاضر از نوع توسعه‌ای- کاربردی و با رویکرد پژوهش آمیخته و استفاده از روش موردی- زمینه‌ای انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها ابتدا با انجام مطالعات نظری، بررسی‌های اسنادی و همچنین نشست‌های خبرگی مبانی و عوامل مؤثر بر تدوین دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شناسایی شد. برای استخراج مفاهیم دکترینی از روش تحلیل محتوا و کدگذاری‌های داده‌بنیاد استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از روش‌های کمی آماری، جداول توزیع فراوانی و نمودارهای استنباطی برای تشریح و تبیین پاسخ‌های داده‌شده به سؤالات، استفاده گردید. در ادامه با استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی آماری و نیز نرم‌افزارهای مربوطه همچون excel، spss نسبت به آزمون گیری و بررسی اصول و الزامات، اقدام شد. در نهایت، بر اساس تجزیه و تحلیل اسنادی و مبانی و عوامل مؤثر بر تدوین دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران، الزامات تحقق اصول ۱۲ گانه دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه، ۷۰ عنوان تأیید گردید.

کلیدواژه‌ها: دکترین، راهبرد، دکترین راهبردی، تربیت و آموزش، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

مقدمه

با توجه به تهدیدات روزافزون نظام جمهوری اسلام ایران از سوی دشمنان انقلاب اسلامی و نیز آمادگی بیش‌ازپیش برای مقابله با این تهدیدات جدید و کمتر پیش‌بینی‌پذیر، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران باید خود را از هر لحاظ آماده نمایند. ایجاد آمادگی و دفاع کارآمد و اثربخش این نیروها، مستلزم اتخاذ و اجرای راهبردهای بهینه‌ای است که با لحاظ نمودن اندیشه‌ها، اعتقادات، تعالیم و نظریه‌های هدایت‌گر مورد قبول و همچنین مورد حمایت ملی - که با عنوان دکترین نظامی در طرح‌ریزی‌ها و کاربرد قدرت نظامی در سطوح ملی و اجرایی کشور استفاده می‌شوند - به دست می‌آیند. این مهم باید قبل از بروز هر تهدید جدی اتفاق بیفتد، چنانکه دکترین نظامی به دنبال مقابله با چالش‌هایی است که فراروی نیروهای مسلح است و باید بر آن‌ها چیره شود.

اکنون انقلاب اسلامی در مقایسه با دهه‌های گذشته در موقعیتی بسیار بالاتر قرار گرفته و نیروهای جوان سپاه نیز باید به همین نسبت، پیشروتر، بصیرتر و عالم‌تر از نسل‌های قبلی، خود را برای ادامه رسالت این نهاد انقلابی، آماده کنند تا در دهه‌های آینده، قاعده و پایه بنای مستحکمی برای این نهاد باشند.

دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران باید بر اساس یک چارچوب مشخص و معین تدوین شود. این چارچوب باید بتواند همه جوانب مورد نیاز برای انجام این امر را ملاحظه کرده و امکان وقوع تغییرات در دکترین را به شکلی منظم مهیا سازد. پژوهش فرارو بر اساس موضوعی که برای آن تعریف شده است به تدوین دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی می‌پردازد.

بیان مسئله

« در هنگامه نبرد مجال پرداختن به همه قوت‌ها و ضعف‌ها و طرح‌ها و برنامه‌ها و در حقیقت ترسیم راهبرد دفاع همه‌جانبه نبوده است، اما در شرایط عادی باید با سعه صدر و به‌دور از حب و بغض‌ها به این مسائل پرداخت و از همه اندوخته‌ها، تجربه‌ها، استعدادها و طرح‌ها استفاده نمود.»
(حضرت امام خمینی ^(رحمت‌الله‌علیه)، صحیفه امام، جلد ۲۱، صفحه ۳۵۷)

در قرآن کریم و منابع روایی موضوع تعلیم (آموزش) و تربیت مورد عنایت است تا جایی که پیامبر اعظم (ص) خویشتن را ادب‌آموخته در گاه الهی می‌داند (مفید، ۱۴۱۳ ق: ۱۸۷). با این بیان، ضرورت تدوین دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌خوبی احساس می‌شود؛

چراکه برون داد این امر افزون بر پشتوانه‌ای متقن، اطمینان خاطر لازم برای به کارگیری محصول این پژوهش را نیز فراهم می‌کند.

به طور کلی دکترین برای نیروهای مسلح، میثاق مشترک، اهداف مشترک، باورهای مشترک، ارزش‌های مشترک و معیارهای مشترکی را فراهم کرده و به این ترتیب کارایی نیروها و اتحاد میان آنان را افزایش می‌دهد. فقدان دکترین راهبردی مناسب به معنای نادیده گرفتن مجموعه نتایج و کارکردهای مثبت و ارزش‌آفرینی «علمی» و «عملی» آن است.

با تدوین «دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی»، مزیت‌های زیر حاصل می‌شود:

۱- تولید و توسعه ادبیات دکترینی و فراهم کردن زیرساخت نظری برای دستیابی به اصول و چارچوبی مناسب و سازگار با وضع و شرایط موجود، دستیابی به اهداف تعیین شده و تربیت و آموزش نیروهایی متناسب با نیازمندی‌های حال و آینده سپاه؛

۲- ساماندهی و تدوین موضوعی تجربیات و اندوخته‌های نظری فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران به منظور به کارگیری در حوزه تربیت و آموزش به شکل مناسب؛

۳- فراهم کردن زیرساخت نظری برای هم‌افزایی، هماهنگی و درک مشترک در نیروهای سپاه، به منظور اجرای مأموریت‌های تربیتی و آموزشی محول شده.

بدیهی است عدم توجه به موضوع تحقیق، موجب خواهد شد تا ضمن حل نشدن مسئله تحقیق، کاستی‌ها و ضعف‌های ناشی از عدم برخورداری از مزیت‌های بالا در اجرای مأموریت سپاه پاسداران به وجود آید:

۱- احتمال از دست دادن ابتکار عمل، تحمیل هزینه‌ها و حتی شکست و کاهش بهره‌وری منابع انسانی سپاه وجود دارد که موجب هدر رفت سرمایه‌های ملی و عدم کارآمدی خواهد شد.

۲- احتمال این که آموزش‌ها مطابق با اهداف تعیین شده در راستای وظایف و مأموریت‌های ابلاغی نبوده و نیروهایی متناسب با اهداف و نیازمندی‌های آینده سپاه تربیت نشوند.

۳- دکترین را می‌توان به مثابه ریل‌گذاری برای حرکت رو به رشد یگان‌ها و خط کش نیروهای نظامی تشبیه کرد. عدم تدوین دکترین مناسب، موجب فقدان فرهنگ تربیت و آموزش غالب بر الگوی تربیت و آموزش و ... در سپاه و اعمال رفتارهای سلیقه‌ای شده و در نهایت احتمال دارد که آسیب‌های جبران‌ناپذیری به پیکره سازمان وارد شود؛ بنابراین، الزامات تحقق دکترین راهبردی سپاه در بخش تربیت و آموزش شالوده این مقاله علمی خواهد بود.

مبانی نظری

- پیشینه پژوهش:

۱- دکتر مصطفی ایزدی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «دکترین راهبردی دفاع ملی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه نظامی-امنیتی با بهره‌گیری از ارکان قدرت ملی که در دانشگاه عالی دفاع ملی صورت گرفته است، برای این منظور چهار هدف فرعی در نظر گرفته است که شامل تعیین عوامل مؤثر، شناخت فلسفه وجودی، استخراج و تبیین اصول دکترینی از مبانی و عوامل مؤثر و تعیین الزامات تحقق اصول دکترین راهبردی دفاع ملی در حوزه نظامی-امنیتی برای جهت‌دهی مناسب به رفتار نیروهای مسلح است.

براساس تحلیل اسنادی و جمع‌آوری ادبیات و مبانی نظری تحقیق، تجزیه و تحلیل انجام شده از طریق مطالعات و بررسی‌های اسنادی و میدانی و نشست‌های خبرگی عوامل مؤثر در تدوین دکترین راهبردی دفاع ملی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه نظامی-امنیتی به شرح زیر احصا گردید:

مبانی و اندیشه‌های دینی، اندیشه دفاعی-امنیتی امامین انقلاب، اسناد بالادستی، تجربه جنگ‌های گذشته و دفاع مقدس، ماهیت جنگ‌های آینده (ویژگی‌ها و ...)، برآورد تهدیدات دفاعی-امنیتی جمهوری اسلامی ایران، مطالعات محیط ملی و فراملی. در نهایت دکترین راهبردی دفاع ملی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در حوزه نظامی-امنیتی عبارت است از ۱۳ اصل دکترینی به همراه الزامات تحقق هر یک از اصول مورد نظر که به‌طور مشروح بیان شده است.

۲- حجت‌الاسلام دکتر سیدجمال‌الدین میرمحمدی (۱۳۹۵) در دانشگاه عالی دفاع ملی، پروژه‌ای را با عنوان «مبانی، اصول و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی مبتنی بر آموزه‌های دینی به رشته تحریر در آورده است. در نتایج کلان این پروژه ابتدا مفاهیم کلی تعریف می‌شود و پس از آن مبانی و اصول مکاتب مختلف از جمله اسلام بررسی و امتیازات مکتب غنی اسلام بیان می‌گردد. سپس مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعلیم و تربیت منابع انسانی سازمان‌های دفاعی به دو شاخه «مؤلفه‌ها و شاخص‌های تعلیم و آموزش» و «مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت و پرورش» تقسیم می‌شود و ذیل هر کدام از مؤلفه‌ها، از منابع دینی، شاخص‌های مربوط به آن استخراج و تبیین شده است.

۳- سیدیوسف مولایی (۱۳۸۲) در دانشگاه امام حسین (علیه‌السلام) در رساله خود به بررسی زمینه‌ای و تطبیقی دکترین، سازمان، ساختار، مأموریت و آموزش نیروی ویژه با تأکید بر آموزش نیروی مخصوص در آمریکا، انگلیس، آلمان و فرانسه پرداخته است. نتایج این پژوهش اعلام می‌دارد، نیروهای ویژه نیروی

زمینی سپاه در حال حاضر به تناسب مأموریت‌ها و انتظارات مربوط دارای توانایی و مقدرات لازم نیستند و یا حداقل بین انتظارات و واقعیت فاصله قابل توجهی وجود دارد. یکی از دلایل نارسایی‌ها کمبود و عدم برنامه‌ریزی منطقی برای آموزش این نیروها به شمار می‌آید.

مفهوم‌شناسی

تعریف لغوی دکترین

برای واژه دکترین در فرهنگ‌های مختلفی همچون آکسفورد^۱، وبستر^۲، دایره‌المعارف ادیان^۳، فرهنگ علوم سیاسی^۴، فرهنگ دفاعی-امنیتی، ویکی‌پدیا، لینوکس^۵، فرهنگ نظامی، فرهنگ راهبرد، آریانپور و ... معانی مختلفی بیان شده است که نتیجه آن‌ها به شرح زیر است: (شاه‌محمدی، ۱۳۹۵: ۳۵) آموزه^۶، دستورالعمل^۷، اصل یا موضوع یا مجموعه‌ای از اصول در یک شاخه دانش یا یک نظام اعتقادی-دینی، اصل حقوقی که از تصمیمات گذشته به دست آمده است. اعلان سیاست بنیادین حکومت به ویژه در عرصه روابط بین‌الملل، یک اصل نظامی یا دسته‌ای از راهبردها، مجموعه‌ای از مبانی. (فرهنگ و بستر)

تعریف اصطلاحی دکترین

دکترین عبارت از نظریه، اصول یا قواعد بنیادین معتبری است که هدایت‌کننده اقدام در پشتیبانی از سیاست‌ها و برنامه‌ها در جهت تأمین اهداف بوده و به کار بردن آن‌ها مستلزم درک مقتضیات و تصمیم‌گیری صحیح و منطقی است.

دکترین به مجموعه مفاهیم نظری (اصول و اندیشه‌های) تعریف معناداری از فلسفه و اصول و ملاحظات معتبر، مشترک و پذیرفته‌شده و قابل اجرا اطلاق می‌شود که از سوی مقامات دولت‌مردان و سیاست‌گذاران در راستای اهداف و منافع ملی به منظور هدایت (هماهنگی و همسوسازی) و راهنمایی نیروها (سازمان‌های نظامی، سیاسی، دفاعی، امنیتی و...) در اتخاذ روش‌ها (رفتارها، اهداف، اقدامات،

1. Oxford Dictionary
2. Webster Dictionary
3. Encyclopedia of World Religions
4. Political Science Dictionary
5. Linux Dictionary
6. Teaching
7. Instruction

ابزارها و...) با توجه به مقتضیات زمانی (جنگ یا بحران و صلح) و ملاحظات محیطی (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی) به کار گرفته می‌شود (شاه‌محمدی، ۱۳۹۵: ۴۲).

دکترین مبانی اصلی به کارگیری نیروهای چندگانه را برای حصول به اهداف ملی در زمان صلح و جنگ بیان می‌کند و به عنوان مرجع و مأخذ برای دکترین‌های دیگر است، مواد آموزشی همه آموزشگاه‌ها و اطلاع‌رسانی داخلی و عمومی را فراهم می‌کند و برنامه‌های نیروهای مسلح محسوب می‌شود، مطالب لازم برای برنامه‌های اکتسابی بودجه را پشتیبانی می‌کند. دکترین راهبردی چارچوب و پایه‌ای برای استفاده مؤثر از قدرت نیروهای مختلف را به دست می‌دهد (پاتاجو، ۱۳۸۴: ۷).

تعریف برگزیده از دکترین، تعریفی است که دانشگاه عالی دفاع ملی بیان می‌کند: «دکترین به‌طور عام به معنای نظریه، عقیده، اصول و قواعد، آموزه و آیین است. دکترین شامل مجموعه‌ای از عقاید، نظریه‌ها، اصول و قواعد اساسی و بنیادی است که مورد باور، اعتقاد و حمایت پیروان یک مکتب بوده و معمولاً به وسیله نظریه‌پردازان مهم، در شاخه‌های مختلف علوم ابراز می‌شود و راهنما و هادی طراحان و سیاست‌گذاران و دولت‌مردان در طرح‌ریزی و مجریان در اجرای عملیات قرار می‌گیرد. دکترین فاقد قدرت قانونی است و به کار بردن آن مستلزم قوه تشخیص و درک مقتضیات و تصمیم‌گیری صحیح و منطقی می‌باشد» (پایگاه اطلاع‌رسانی داعا، ۱۳۹۳).^۱

دکترین راهبردی

این دکترین، بیانگر اصول بنیادین، باورها، چارچوب‌های نظری و خطوط کلی است که راهنمای اقدامات اساسی و کلید سازمان است و توسط عالی‌ترین مقامات سازمان تهیه و تدوین می‌شود (ثروتی و مظلومی، ۱۳۸۹: ۱۰۸).

دکترین راهبردی مرجع و مأخذ دکترین‌های نظامی و عملیاتی است و شاکله آن نمایش قدرت ملی، قدرت نظامی، ایجاد توان پاسخ‌دهی به تهدیدات و آمادگی تداوم نبرد در گستره جغرافیایی کشور، آماده نمودن سرزمین برای دفاع و ساماندهی امکانات دولتی، مردمی و نظامی در پشتیبانی از اهداف و سیاست‌های ملی و تأمین منافع امنیت ملی کشور است. در مفهومی ساده نیز عبارت از سازمان‌دهی مقتدرانه و باصلاحیت نظامی، تشکیل توان رزمی، تدارک و پشتیبانی و تأمین امنیت راه‌های تدارکاتی، تأمین احتیاجات ضروری نیروهای مسلح، تلفیق امنیت داخلی با عملیات دفاعی و ایجاد

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۳، قابل دسترسی در آدرس اینترنتی: www.sndu.ac.ir

محیطی باروحيه و انگیزه برای نیروهای رزمی است (جزوه درسی باقری افشردی، ۱۳۹۵).

رابطه دکترین و راهبرد

دکترین، راهبرد نیست. راهبرد مجموعه‌ای از اهداف، ابزار و روش‌ها و در واقع طرحی برای اقدام و عمل است، درحالی که دکترین، تئوری یا نظریه و از جنس اندیشه و قواعد حاکم بر راهبرد و عمل است (دانش آشتیانی، ۱۳۸۹: ۲۷). دکترین و راهبرد، اگرچه مستقل هستند، اما در تعامل با یکدیگر هستند. بدین ترتیب که همواره دکترین به کمک راهبرد می‌آید و باعث می‌شود که راهبرد جدید ظهور پیدا کند. دکترین، اصول و قواعد بازی جنگ است، اما راهبرد خود بازی با ابزار دکترینی می‌باشد. دکترین، چگونگی و قاعده انجام یک عمل است و بیان‌گر سطحی از دانش، علم، تجربه، فناوری، اصول، معماری، نظریه و هنر مسئولان سازمان است. راهبرد، تمرکز بر بهترین راه‌ها برای رسیدن به هدف است (بهترین راه رسیدن به هدف). دکترین، مجموعه‌ای از فرض‌ها و اقدام‌های متناسب با آن‌ها می‌باشد. دکترین و راهبرد هر دو ارزیابی می‌شوند، اما هر یک از منظر و با ابزار مربوط به خود. دکترین محتوای نظری دارد، ولی راهبرد از جنس طرح و برنامه است (ثروتی، ۱۳۸۹: ۱۴۳).

مفهوم تربیت و آموزش (تعلیم و تربیت)

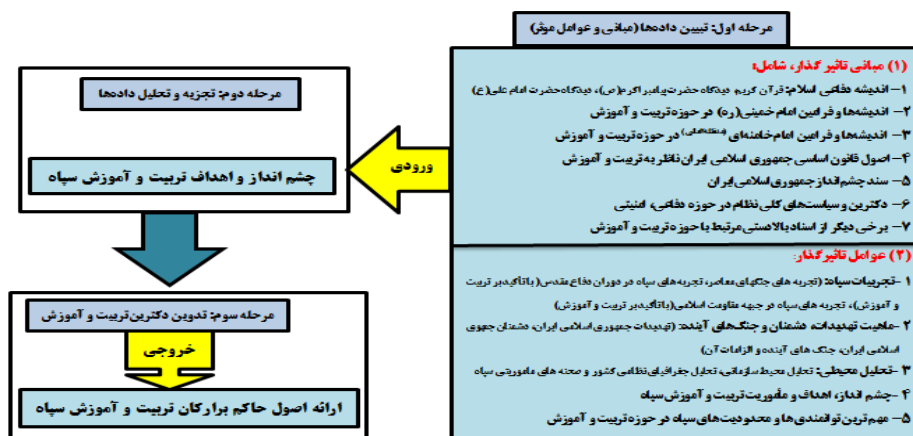
تعاریف مختلف و متعددی از مقوله تعلیم و تربیت به عمل آمده است. قبل از ورود به تعاریف اصطلاحی، نگاهی گذرا به «ریشه‌شناسی» واژه تربیت به فهم دقیق‌تر تعاریف و نوع نگاه اندیشمندان این حوزه به موضوع تعلیم و تربیت راهگشا خواهد بود. با مراجعه به فرهنگ‌های زبان عربی می‌توان چنین نتیجه گرفت که واژه تربیت با دو ماده لغوی «رَبَّوْا» و «رَبَّبَ» مرتبط است (فراهیدی، بی‌تا، ج ۸: ۲۸۳). در قرآن هم در بعضی از آیات، که ماده تربیت و مشتقات آن به کار رفته است از ریشه «رَبَّوْا» است؛ مانند «وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِی صَغِيرًا» (سوره اسراء، آیه ۲۴). در این آیه کلمه ربیبانی از ریشه رَبَّوْا و به معنی رشد و نمو جسمانی است. همچنین در مورد حضرت موسی (علیه‌السلام) در قرآن آمده است: «قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِینَا وَلِیْدًا وَكَلَّمْنَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِینًا» (شعراء، ۱۸) (فرعون گفت) آیا ما تو را در کودکی در میان خود پرورش ندادیم و سال‌های از زندگی‌ات را در میان ما نبودیم؟! در این آیه هم «رَبَّوْا» به معنی پرورش جسمانی است.

برخی از اندیشمندان می‌نویسند: تربیت از ریشه «رَبَّوْا» ریشه فرعی و ثانوی دارد و از ماده «رَبَّبَ» دارای ریشه اصیل و اولی می‌باشد (مصباح یزدی، ۱۳۹۰: ۲۶). تفاوت این دو ریشه در معنی تربیت آن

است که تربیت از ریشه «ربو» به معنی تربیت جسمانی است و تربیت از ماده (رب) به معنی تربیت معنوی و کمال روحانی خواهد بود. امروزه برخی از اندیشمندان حوزه تعلیم و تربیت تصریح دارند که هر جا واژه تربیت مقابل تعلیم به کار رود مقصود از آن «تربیت روحی و معنوی» است (مصباح یزدی، پیشین: ۲۶).

چارچوب نظری^۱

مبنایی است که فرد پژوهشگر بر اساس آن، درباره روابط بین عواملی که در ایجاد مسئله مهم تشخیص داده شده‌اند، نظریه پردازی می‌کند. چارچوب نظری از مبانی و اندیشه‌های دینی برگرفته از مبانی اعتقادی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و جهان‌بینی فکری (کتاب، سنت، سیره ائمه اطهار (علیهم‌السلام)، ارزش‌های دینی، اندیشه‌های امامین انقلاب اسلامی، اسناد بالادستی، تجربه‌های دوران دفاع مقدس و جبهه مقاومت، ماهیت تهدیدات دشمن و جنگ‌های آینده، مطالعات محیط سازمانی، جغرافیا نظامی کشور، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های دفاعی - امنیتی موجود تربیت و آموزش سپاه پاسداران است که با استخراج، احصا و کشف اصول دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی از طریق مطالعات و بررسی‌های اسنادی و میدانی و نشست‌های خبرگی تدوین می‌شود.

الگوی تدوین دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش آمیخته استفاده شده است؛ ابتدا پس از شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر در موضوع تحقیق، برای استخراج مفاهیم دکترینی از روش تحلیل محتوا با استفاده از کدگذاری‌های روش داده‌بنیاد بهره‌برداری شده است، بدین صورت که با متن خوانی مبانی نظری و انتخاب گزاره‌های دکترینی، ابتدا با توجه به مبانی و عوامل مؤثر، ۴۵۴ مفاهیم اولیه با شناسه‌های (D) کدگذاری گردید. سپس با توجه به تخصصی بودن موضوع پژوهش، محدود بودن افراد خبره و صاحب‌نظر مرتبط با مسائل دکترینی در حوزه مورد نظر، جامعه تحقیق به صورت هدفمند از بین خبرگان نظامی و متخصصان امور در سطح نیروهای مسلح، که دارای سابقه خدمت در مشاغل راهبردی یا جایگاه سرتیپی به بالا در سپاه پاسداران و ستاد کل نیروهای مسلح، یا دارای سطح تحصیلات دکترا بودند، انتخاب شده‌اند.

جدول ۱: جامعه خبرگی در سازمان‌های نیروهای مسلح

ردیف	نام سازمان	تعداد
۱	قرارگاه مرکزی حضرت خاتم‌الانبیاء(ص)	۵
۲	ستاد کل نیروهای مسلح	۵
۳	دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی	۴
۴	مرکز تدوین دکترین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۱۲
۵	معاونت عملیات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۷
۶	سازمان اطلاعات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۳
۷	سازمان بسیج مستضعفین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۴
۸	نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۵
۹	نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	۸
۱۰	معاونت آموزش سپاه و دارای سابقه مسئولیت معاونت آموزش در سپاه	۸
	جمع کل جامعه صاحب‌نظر و جامعه خبرگی	۶۱

برای روایی ظاهری یا صوری، پرسش‌نامه‌ها به وسیله اساتید محترم راهنما و مشاور و پژوهشگر از نظر شکل، فونت و املائی و ... مورد سنجش و تأیید قرار گرفتند.

برای روایی محتوایی، شاخص روایی محتوایی (CVI)^۱ برای اصلاح سؤالات و (CVR)^۱ برای

1. Content Validity Ratio

حذف استفاده شده است. این شاخص‌ها از سوی لاوشه^۲ (۱۹۷۵) و والتزو باسل^۳ (۱۹۸۱) که از صاحب‌نظران عرصه روش تحقیق هستند به شرح فرمول زیر ارائه شده است:

از جنبه ساده بودن - واضح بودن - مربوط بودن

$$CVI = \frac{NE}{\text{مجموع خبرگان}} \quad CVI \text{ فرمول محاسبه}$$

NE: تعداد خبرگانی که طیف ۳ و ۴ را انتخاب کرده‌اند

N: تعداد کل خبرگان

جدول ۲: روایی الزامات تحقق دکترین راهبردی

نتیجه	CVR	سودمند		الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران
		نیست	است	
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	انتصاب فرماندهان و مدیران با تجربه و دارای بضاعت علمی لازم در فرماندهی و مدیریت تربیت و آموزش
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	برخورداری فرماندهان و مدیران تربیت و آموزش از وجهه، روحیه انقلابی و سبک فرماندهی با رویکرد جهادی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	برخورداری فرماندهان و مدیران، مربیان و اساتید، از تفکر راهبردی و پیش‌روندگی و پیش‌برندگی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	داشتن شایستگی‌های اعتقادی، علمی و عملی مربیان و اساتید متناسب با سطوح تربیت و آموزش
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	پذیرش و اعزام کارکنان متعهد، ولایت مدار و دارای انگیزه و شرایط جسمی مناسب به مراکز تربیت و آموزش سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	مبنا قرار گرفتن تربیت و آموزش فراگیران بر اساس قرآن، سنت و سیره معصومین (علیهم‌السلام) و منویات امام خمینی (رحمت‌الله) و فرمانده معظم کل قوا امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	تعیین اهداف و برنامه‌های تربیتی و آموزشی که متضمن رشد متعادل ابعاد اعتقادی، اخلاقی، سیاسی، نظامی، امنیتی، حرفه‌ای، جهادی، عقلی، عاطفی (روان‌شناختی)، اجتماعی، اقتصادی و جسمانی فراگیران باشد.
تأیید شد	۱	۰	۰	ممزوج و محور قرار گرفتن تربیت دینی همراه با نظامی‌گری و تعلیم و تربیت در همه برنامه‌ریزی‌های آموزشی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	مدنظر قرار دادن ملاحظات مذهبی، تمدنی، فرهنگی و ... در فضاسازی محیط تربیت و آموزش
تأیید شد	۱	۰	۱۲	تناسب‌سازی ساختار سازمانی تربیت و آموزش با اهداف تربیت و آموزش و نیازهای شغلی و مأموریتی

1. Content validity indic
2. Lawsh
3. Waltz & Bausell

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

نتیجه	CVR	سودمند		الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران
		نیست	است	
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	متناسب سازی متن و محتوای دروس و دوره های آموزشی با اهداف تربیت و آموزش و نیازهای شغلی و مأموریتی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	متناسب سازی زیرساخت ها، محیط و فضای مراکز تربیتی و آموزشی با معیارهای اسلامی - ایرانی و فرهنگ سازمانی و استانداردهای تعریف شده
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	متناسب سازی آمایش سرزمینی مراکز تربیت و آموزش سپاه با اهداف، سطوح آموزشی و ویژگی های محیطی با رعایت اصول و استانداردهای تعریف شده
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی و اجرای دوره های تربیت و آموزش به صورت پیوسته، روزانه، شبانه روزی، کوتاه مدت، پودمانی، عرضی و مجازی متناسب با نیازهای شغلی و مأموریتی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	متناسب سازی نرم ها و اعتبارات اختصاصی به حوزه تربیت و آموزش با مأموریت ها و نیازمندی های مراکز تربیتی و آموزشی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	کمک به متناسب سازی تعلیم و تربیت عمومی در کشور برای آماده سازی منابع انسانی ورودی به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی و نهادینه سازی رویکردهای نوین در شیوه ها و روش ها، ضوابط و مقررات تربیت و آموزش و اداره مراکز تربیتی و آموزشی متناسب با آموزه های اسلامی و انقلابی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	توجه به نوآوری و پیشرفت در فناوری آموزشی و دستیابی مستمر به علوم جدید و اندیشه های نو در تربیت و آموزش
تأیید شد	۱	۰	۱۲	زمینه سازی برای ارتقای توأمان شایستگی های پاسداری و قابلیت های حرفه ای/تخصصی و بروز ابتکار، خلاقیت، روحیه کارآفرینی، تحول آفرینی، دانش مداری و شکوفایی استعداد های فراگیران، در حین تربیت و آموزش
تأیید شد	۱	۰	۱۲	طراحی و ایجاد سامانه احصا و رصد مستمر نیازهای تربیتی و آموزشی (نیازسنجی) با رویکرد هدف محوری و مأموریت محوری
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی و ایجاد سامانه رشد، تعالی و کارآمدسازی سرمایه انسانی تربیت و آموزش (مستولان، مریبان، اساتید و کارکنان تربیت و آموزش) متناسب با فرهنگ نهادی، شایستگی های ارزشی پاسداری و حوزه های مأموریتی سپاه
تأیید شد	۱	۰	۱۲	طراحی و ایجاد سامانه اصلاح و بازنگری مستمر و هدفمند دوره ها، رشته ها و متن و محتوای دروس تربیتی و آموزشی متناسب با نیازهای شغلی و مأموریتی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی و ایجاد سامانه سنجش و ارزیابی مستمر احراز سطح استاندارد شایستگی های پاسداری و کارآمدی دانش دفاعی، امنیتی کارکنان و اثربخشی فعالیت های تربیتی و آموزشی مراکز تربیتی و آموزشی سپاه
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	رصد و پایش مستمر شرایط محیطی، تهدیدات و نوع جنگ ها برای اصلاح و بازنگری در شیوه های نبرد با دشمن و تدوین منابع تربیتی و آموزشی مورد نیاز مراکز تربیتی و آموزشی نیروهای مسلح
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	قبض و بسط مناسب ساختارها و قابلیت تغییر در سازوکارهای تربیتی و آموزشی در شرایط بحران و جنگ
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	ایجاد توانایی تغییر در مدت و طول دوره های زمانی مقاطع تحصیلی
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	ایجاد توانایی ارایه آموزش های مناسب با مأموریت های خاص و جدید

نشریه علمی مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، سال بیستم، شماره ۹۳، پاییز ۱۴۰۰

نتیجه	CVR	سودمند		الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران
		نیست	است	
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	قابلیت تغییر در روش‌های آموزشی متناسب با شرایط و موقعیت‌های متفاوت
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	ایجاد ظرفیت‌های لازم برای سازگاری ارکان تربیت و آموزش سپاه با تغییرات غیر قابل پیش‌بینی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	طراحی نظام و ایجاد سامانه تأمین، ارزش‌یابی، رتبه‌بندی، سیرخدمتی و ارتقای کارکنان بر مبنای خروجی و عملکرد
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی و اجرای برنامه‌های تربیتی و آموزشی یکسان و هماهنگ برای کارکنان بدو ورود متناسب با عضویت آنان در تمام رده‌های سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	رفع خلأهای آموزشی موجود بین سطوح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	ایجاد ساز و کاری مناسب برای اعتباربخشی و تصویب دوره‌ها و طرح‌های تفصیلی رشته‌های تربیتی و آموزشی مورد نیاز سپاه در چارچوب اهداف و مأموریت‌های سپاه
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	تجمع تمام مأموریت‌ها و وظایف تربیتی و آموزشی در ساختار تربیت و آموزش و پرهیز از واگذاری وظایف تربیتی و آموزشی به سایر بخش‌ها
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	تأمین اعتبارات آموزشی در بودجه‌های هزینه‌ای، سرمایه‌ای و و افزایش سالانه آنها با ضریب معین نسبت به سال مالی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	بهینه‌سازی و تأمین وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی به ویژه شبیه‌سازها، مطابق استانداردهای مصوب
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	تأمین نیازهای پژوهشی تربیت و آموزش در راستای بهینه‌سازی روش‌ها و به روزرسانی متون و محتوای مراکز تربیت و آموزش سپاه با تأکید بر مهارت‌محوری
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	تقویت کمی و کیفی زیرساخت‌ها و بخش‌های تربیتی و آموزشی نسبت به سایر بخش‌های سپاه
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	سرمایه‌گذاری معنوی و مادی در بخش تربیت مدیران، اساتید و مربیان آموزشی به منظور تأمین به موقع نیازهای مراکز تربیتی و آموزشی سپاه؛
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	استفاده از فناوری‌های نوین و روش‌های اجرایی متنوع حضوری و غیرحضوری در سطوح مختلف تربیت و آموزش
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	ارزیابی مستمر دانش و سطح علمی کارکنان و آموزش‌ها متناسب با پیشرفت علوم و فنون دفاعی، امنیتی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	بهره‌گیری بیشتر از آموزش‌های عملی و فناوری‌های پیشرفته آموزشی به ویژه شبیه‌سازها، سامانه‌های خودکار با رعایت ملاحظات حفاظتی و امنیتی
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	ارزش‌گذاری و امتیازدهی به دوره‌های آموزشی (طولی، عرضی و حین خدمت) متناسب با کمیت و کیفیت دوره و سطح کاربرد آن در سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	استفاده صحیح و بهینه از فضاهای آموزشی و ایجاد فضاهای جدید مطابق استانداردهای مصوب؛
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	بهینه‌سازی و کاربردی نمودن آموزش‌ها، حذف آموزش‌های نامتناسب با نیازها و ناهماهنگ با هویت و فرهنگ سازمانی و انطباق کاربردی سایر آموزش‌ها با نیازهای واقعی سپاه
تأیید شد	۱	۰	۱۲	فراهم نمودن سازوکار مناسب به منظور استفاده بهینه از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

نتیجه	CVR	سودمند		الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران
		نیست	است	
				دانشجویی برای ارتقای سطوح تربیت و آموزش و بهره‌وری سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	دوری جستن از انجام تمرین‌ها و رزمایش‌های نمایشی و تمرکز بر اجرای تمرین‌ها و رزمایش‌های واقعی متناسب با ویژگی‌های جنگ‌های آینده
تأیید شد	۱	۰	۱۲	ارتقای سطح دانش حرفه‌ای فرماندهان و مدیران تربیت و آموزش سپاه
تأیید شد	۰/۶۷	۲	۱۰	تعیین مراحل تربیت و آموزش و مقاطع تحصیلی مربوطه و همچنین دوره‌های آموزشی طولی و عرضی متناسب با مشاغل و نیازهای اقشار سازمان (افسر، درجه‌دار، پایور، کارمند، پیمانی، وظیفه، بسیج) و تعیین پیش‌نیازهای مربوط به هر کدام از آنها
تأیید شد	۱	۰	۱۲	طراحی و پیاده‌سازی نظام تربیت و آموزش حین و ضمن خدمت با الگویی مدون، منسجم و دارای اعتبار در راستای اهداف تربیت و آموزش سپاه؛
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	رعایت فواصل معین و منطقی بین دوره‌ها و دادن فرصت ارائه خدمت حداقل یک برابر مدت تحصیل بعد از خاتمه هر دوره به‌جز موارد خاص و مصوب سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	تأکید بر تداوم و استمرار تربیت و آموزش (آموزش یگانی) در سطح یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی متناسب با نیازهای مأموریتی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	حداکثر استفاده از توانمندی خبرگان به‌ویژه پیشکسوتان با سازوکاری مدون در مراکز تربیتی و آموزشی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	بهره‌گیری از تجارب تئوریزه شده دفاع مقدس، جبهه مقاومت و سایر مأموریت‌های سپاه در تدوین آیین‌نامه‌ها و متون و محتوای تربیتی و آموزشی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی نظامی منطقی برای گردش مشاغل رزمی، عملیاتی و تربیتی و آموزشی به‌نحوی که مسئولان، استادان، مربیان و کارکنان تربیت و آموزش همواره دارای سوابق رزمی و عملیاتی مناسب باشند.
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	طراحی جلسات مشترک بین ارکان تربیت و آموزش با خبرگان عملیات سازمان‌های نیروهای مسلح برای همکاری و درک صحیح نیازهای تربیتی و آموزشی متناسب با صحنه‌های عملیاتی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	توسعه سامانه تجربه‌نگاری و حمایت، تشویق و ترغیب خبرگان برای تدوین و انتشار اندوخته‌ها، تجربه‌ها و خلاقیت‌های به کار گرفته‌شده در صحنه‌های عملیاتی به‌منظور علمی نمودن تجارب و نیل به خودکفایی علمی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	حداکثر استفاده از صحنه‌های عملیاتی و مناطق مأموریتی موجود سپاه برای ارتقای تربیت و آموزش کارکنان
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	تعامل سازنده با نظام آموزش کشور و استفاده بهینه از مراکز آموزشی، علمی و تحقیقاتی آن در جهت تأمین نیازهای تربیتی و آموزشی سپاه به‌ویژه در مواردی که کمیت نیازها توجیه اقتصادی و عملیاتی ندارد.
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	اعتباربخشی به مدارک تحصیلی دوره‌های آموزشی در چارچوب ضوابط مصوب ستاد کل نیروهای مسلح و همکاری در ارتقای جایگاه علوم و فنون نظامی در نظام آموزش عمومی کشور
تأیید شد	۱	۰	۱۲	به‌روزرسانی و توسعه کیفی متون و منابع تربیتی و آموزشی، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های آموزشی با بهره‌گیری از تجارب موجود سپاه

نشریه علمی مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، سال بیستم، شماره ۹۳، پاییز ۱۴۰۰

نتیجه	CVR	سودمند		الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران
		نیست	است	
تأیید شد	۱	۰	۱۲	تعامل سازنده و مشارکت فعال علمی سپاه در تدوین، اصلاح و غنی‌سازی کتب و برنامه‌های درسی مقاطع تحصیلات عمومی کشور برای آشنایی دانش‌آموختگان با مباحث دفاعی امنیتی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	اهتمام جدی به تبدیل دانش ضمنی به صریح و تولید علم برای رفع نیازهای مراکز تربیتی و آموزشی سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	بهره‌برداری از تجارب گذشته همراه با آینده‌نگری، کاوش و آینده‌پژوهی در تولید علم برای رفع نیازهای آموزشی مراکز تربیت و آموزش سپاه
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	توسعه تعاملات آموزشی، علمی و تحقیقاتی و مبادله استاد و دانشجو با خارج از کشور به ویژه کشورهای مسلمان و دوست، با هدف همکاری علمی، تأثیرگذاری مثبت، ارتقای روابط آموزشی و انتقال دانش و مهارت جدید با رعایت ملاحظات حفاظتی و امنیتی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	افزایش تعاملات و استفاده از امکانات و توانمندی‌های آموزشی متقابل در سایر سازمان‌های نیروهای مسلح و اهتمام به مبادله استاد و دانشجو بین مراکز آموزشی
تأیید شد	۱	۰	۱۲	اهتمام به تحقیق و توسعه در همه سطوح تربیتی و آموزشی در راستای بهبود و بهینه‌سازی آموزش‌ها و افزایش کیفی محتوای درسی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	توسعه ظرفیت‌های تربیتی و آموزشی سپاه در همه ابعاد و سطوح و تبدیل سپاه به دانشگاه انسان‌سازی با تأکید بر یاددهی و یادگیری منطبق با اهداف والای انقلاب اسلامی
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	نظام‌مند نمودن و توسعه آموزش زبان خارجی به آحاد کارکنان سپاه متناسب با نیازهای شغلی آنان برای ایفای نقش در جبهه‌های مختلف
تأیید شد	۰/۸۳	۱	۱۱	فراهم نمودن تمهیدات و سازوکار لازم برای پذیرش و تربیت و آموزش دانشجویان خارجی در مراکز آموزشی سپاه با رعایت ملاحظات حفاظتی ابلاغی از ستاد کل نیروها مسلح

جدول ۳: مقدار قابل قبول CVR

تعداد خبرگان	CVR قابل قبول	تعداد خبرگان	CVR قابل قبول
۵	۰/۹۹	۱۳	۰/۵۴
۶	۰/۹۹	۱۴	۰/۵۱
۷	۰/۹۹	۱۵	۰/۴۹
۸	۰/۷۸	۲۰	۰/۴۲
۹	۰/۷۵	۲۵	۰/۳۷
۱۰	۰/۶۲	۳۰	۰/۳۳
۱۱	۰/۵۹	۳۵	۰/۳۱
۱۲	۰/۵۶	۴۰	۰/۲۹

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

میزان پایایی در پژوهش حاضر از طریق ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. بدین ترتیب پس از اجرای پرسش نامه ضریب پایایی پرسش نامه محاسبه گردید که نتایج کامل آن در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: ضرایب پایایی مقیاس‌های پژوهش بر اساس آلفای کرونباخ

ردیف	دکترین	مقدار آلفای کرونباخ
۱	شایسته‌گزینی	۰/۹
۲	تربیت دینی	۰/۸
۳	تناسب	۰/۹
۴	پویایی	۰/۸
۵	انعطاف‌پذیری	۰/۸
۶	انسجام	۰/۷
۷	تأمین	۰/۸
۸	کارآمدی	۰/۸
۹	تداوم	۰/۷
۱۰	تجربه‌محوری	۰/۷
۱۱	بومی‌سازی	۰/۷
۱۲	توسعه	۰/۷

با توجه به میزان ضریب پایایی پرسش نامه‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که پرسش نامه‌های مورد استفاده از پایایی تحقیقی لازم برخوردارند. از طرف دیگر بررسی وضعیت هر یک از سؤال‌های پرسش نامه به منظور سنجش همسانی درونی سؤالات نشان داد که حذف سؤال‌ها موجب افزایش یا کاهش چشم‌گیر در ضریب پایایی پرسش نامه نیست. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که سؤال‌های پرسش نامه مورد استفاده از همسانی درونی مناسبی برخوردارند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

رتبه‌بندی الزامات تحقق دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران

پس از شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر و استخراج اصول دکترینی از روش تحلیل محتوا و کدگذاری باز، با استفاده از خبرگی و برگزاری ۱۰ جلسه خبرگی، تعداد ۷۰ الزام مؤثر در تحقق اصول دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استخراج و در گام بعدی این الزامات پیشنهادی در قالب پرسش نامه تحقیق، در معرض رأی و نظر جامعه آماری قرار گرفت و نظرات ۶۱ تن

از آنان اخذ گردید.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف - نتیجه‌گیری

الزامات تحقق‌دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌منظور تحقق اصول دوازده‌گانه و با استفاده از نظر خبرگی مرتبط، تعداد ۷۰ الزام مؤثر بر تحقق اصول دکترین راهبردی تربیت و آموزش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، انتخاب و برابر نظر جامعه نمونه آماری صاحب‌نظر مورد تأیید قرار گرفت که عبارتند از:

۱- اصل شایسته‌گزینی

الزامات تحقق این اصل

- ۱) انتصاب فرماندهان و مدیران باتجربه و دارای بضاعت علمی لازم؛
- ۲) برخورداری فرماندهان و مدیران از وجهه و روحیه انقلابی و سبک فرماندهی با رویکرد جهادی؛
- ۳) برخورداری فرماندهان و مدیران، مربیان و اساتید، از تفکر راهبردی، پیش‌روندگی و پیش‌برندگی؛
- ۴) داشتن شایستگی‌های اعتقادی، علمی و عملی مربیان و اساتید متناسب با سطوح تربیت و آموزش؛
- ۵) پذیرش و اعزام کارکنان متعهد، ولایت‌مدار و دارای انگیزه و شرایط جسمی مناسب به مراکز تربیت و آموزش سپاه.

۲- اصل تربیت دینی

الزامات تحقق این اصل

- ۱) مبنا قرار گرفتن تربیت و آموزش فراگیران بر اساس قرآن، سنت و سیره معصومین (علیهم‌السلام) و منویات امام خمینی (رحمت‌الله) و فرمانده معظم کل قوا امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)؛
- ۲) تعیین اهداف و برنامه‌های تربیتی و آموزشی که متضمن رشد متعادل ابعاد اعتقادی، اخلاقی، سیاسی، نظامی، امنیتی، حرفه‌ای، جهادی، عقلی، عاطفی (روان‌شناختی)، اجتماعی، اقتصادی و جسمانی فراگیران باشد؛
- ۳) ممزوج و محور قرار گرفتن تربیت دینی همراه با نظامی‌گری و تعلیم و تربیت در همه برنامه‌-ریزی‌های آموزشی؛
- ۴) مدنظر قرار دادن ملاحظات مذهبی، تمدنی، فرهنگی و ... در فضا سازی محیط تربیت و آموزش.

۳- اصل تناسب

الزامات تحقق این اصل

- ۱) متناسب سازی ساختار سازمانی تربیت و آموزش با اهداف تربیت و آموزش و نیازهای شغلی و مأموریتی؛
- ۲) متناسب سازی متن و محتوای دروس و دوره های آموزشی با اهداف تربیت و آموزش و نیازهای شغلی و مأموریتی؛
- ۳) متناسب سازی زیرساخت ها، محیط و فضای مراکز تربیتی و آموزشی با معیارهای اسلامی - ایرانی و فرهنگ سازمانی و استانداردهای تعریف شده؛
- ۴) متناسب سازی آمایش سرزمینی مراکز تربیت و آموزش سپاه با اهداف، سطوح آموزشی و ویژگی های محیطی با رعایت اصول و استانداردهای تعریف شده؛
- ۵) طراحی و اجرای دوره های تربیت و آموزش به صورت پیوسته، روزانه، شبانه روزی، کوتاه مدت، پودمانی، عرضی و مجازی متناسب با نیازهای شغلی و مأموریتی سپاه؛
- ۶) متناسب سازی نرم ها و اعتبارات اختصاصی به حوزه تربیت و آموزش با مأموریت ها و نیازمندی های مراکز تربیتی و آموزشی سپاه؛
- ۷) کمک به متناسب سازی تعلیم و تربیت عمومی در کشور برای آماده سازی منابع انسانی ورودی به سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

۴- اصل پویایی

الزامات تحقق این اصل:

- ۱) طراحی و نهادینه سازی رویکردهای نوین در شیوه ها و روش ها، ضوابط و مقررات تربیت و آموزش و اداره مراکز تربیتی و آموزشی متناسب با آموزه های اسلامی و انقلابی؛
- ۲) توجه به نوآوری و پیشرفت در فناوری آموزشی و دستیابی مستمر به علوم جدید و اندیشه های نو در تربیت و آموزش؛
- ۳) زمینه سازی برای ارتقای توأمان شایستگی های پاسداری و قابلیت های حرفه ای / تخصصی و بروز ابتکار، خلاقیت، روحیه کارآفرینی، تحول آفرینی، دانش مداری و شکوفایی استعداد های فراگیران، در حین تربیت و آموزش؛

۴) طراحی و ایجاد سامانه احصا و رصد مستمر نیازهای تربیتی و آموزشی (نیازسنجی) با رویکرد هدف‌محوری و مأموریت‌محوری؛

۵) طراحی و ایجاد سامانه رشد، تعالی و کارآمدسازی سرمایه انسانی تربیت و آموزش (مسئولان، مربیان، اساتید و کارکنان تربیت و آموزش) متناسب با فرهنگ نهادی، شایستگی‌های ارزشی پاسداری و حوزه‌های مأموریتی سپاه؛

۶) طراحی و ایجاد سامانه اصلاح و بازنگری مستمر و هدفمند دوره‌ها، رشته‌ها و متن و محتوای دروس تربیتی و آموزشی متناسب با نیازهای شغلی و مأموریتی سپاه؛

۷) طراحی و ایجاد سامانه سنجش و ارزیابی مستمر احراز سطح استاندارد شایستگی‌های پاسداری و کارآمدی دانش دفاعی، امنیتی کارکنان و اثربخشی فعالیت‌های تربیتی و آموزشی مراکز تربیتی و آموزشی سپاه؛

۸) رصد و پایش مستمر شرایط محیطی، تهدیدات و نوع جنگ‌ها برای اصلاح و بازنگری در شیوه‌های نبرد با دشمن و تدوین منابع تربیتی و آموزشی مورد نیاز مراکز تربیتی و آموزشی نیروهای مسلح.

۵- اصل انعطاف‌پذیری

الزامات تحقق این اصل

۱) قبض و بسط مناسب ساختارها و قابلیت تغییر در سازوکارهای تربیتی و آموزشی در شرایط بحران و جنگ؛

۲) ایجاد توانایی تغییر در مدت و طول دوره‌های زمانی مقاطع تحصیلی؛

۳) ایجاد توانایی ارائه آموزش‌های مناسب با مأموریت‌های خاص و جدید؛

۴) قابلیت تغییر در روش‌های آموزشی متناسب با شرایط و موقعیت‌های متفاوت؛

۵) ایجاد ظرفیت‌های لازم برای سازگاری ارکان تربیت و آموزش سپاه با تغییرات غیرقابل پیش‌بینی.

۶- اصل انسجام

الزامات تحقق این اصل

۱) طراحی نظام و ایجاد سامانه تأمین، ارزش‌یابی، رتبه‌بندی، سیر خدمتی و ارتقای کارکنان بر مبنای خروجی و عملکرد؛

۲) طراحی و اجرای برنامه‌های تربیتی و آموزشی یکسان و هماهنگ برای کارکنان بدو ورود متناسب با عضویت آنان در تمامی رده‌های سپاه؛

۳) رفع خلأهای آموزشی موجود بین سطوح تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی سپاه؛

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

- ۴) ایجاد سازوکاری مناسب برای اعتباربخشی و تصویب دوره‌ها و طرح‌های تفصیلی رشته‌های تربیتی و آموزشی مورد نیاز سپاه در چارچوب اهداف و مأموریت‌های سپاه؛
- ۵) تجمیع تمام مأموریت‌ها و وظایف تربیتی و آموزشی در ساختار تربیت و آموزش و پرهیز از واگذاری وظایف تربیتی و آموزشی به سایر بخش‌ها.

۷- اصل تأمین

الزامات تحقق این اصل

- ۱) تأمین اعتبارات آموزشی در بودجه‌های هزینه‌ای، سرمایه‌ای و و افزایش سالانه آنها با ضریب معین نسبت به سال مالی؛
- ۲) بهینه‌سازی و تأمین وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی به‌ویژه شبیه‌سازها، مطابق استانداردهای مصوب؛
- ۳) تأمین نیازهای پژوهشی تربیت و آموزش در راستای بهینه‌سازی روش‌ها و به‌روزرسانی متون و محتوای مراکز تربیت و آموزش سپاه با تأکید بر مهارت محوری؛
- ۴) تقویت کمی و کیفی زیرساخت‌ها و بخش‌های تربیتی و آموزشی نسبت به سایر بخش‌های سپاه؛
- ۵) سرمایه‌گذاری معنوی و مادی در بخش تربیت مدیران، اساتید و مربیان آموزشی به‌منظور تأمین به‌موقع نیازهای مراکز تربیتی و آموزشی سپاه.

۸- اصل کارآمدی

الزامات تحقق این اصل

- ۱) استفاده از فناوری‌های نوین و روش‌های اجرایی متنوع حضوری و غیرحضوری در سطوح مختلف تربیت و آموزش؛
- ۲) ارزیابی مستمر دانش و سطح علمی کارکنان و آموزش‌ها متناسب با پیشرفت علوم و فنون دفاعی، امنیتی؛
- ۳) بهره‌گیری بیشتر از آموزش‌های عملی و فناوری‌های پیشرفته آموزشی به‌ویژه شبیه‌سازها، سامانه‌های خودکار با رعایت ملاحظات حفاظتی و امنیتی؛
- ۴) ارزش‌گذاری و امتیازدهی به دوره‌های آموزشی (طولی، عرضی و حین خدمت) متناسب با کمیت و کیفیت دوره و سطح کاربرد آن در سپاه؛
- ۵) استفاده صحیح و بهینه از فضاهای آموزشی و ایجاد فضاهای جدید مطابق استانداردهای مصوب؛

- ۶) بهینه‌سازی و کاربردی نمودن آموزش‌ها، حذف آموزش‌های نامتناسب با نیازها و ناهماهنگ با هویت و فرهنگ‌سازمانی و انطباق کاربردی سایر آموزش‌ها با نیازهای واقعی سپاه؛
- ۷) فراهم نمودن سازوکار مناسب به‌منظور استفاده بهینه از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی برای ارتقای سطوح تربیت و آموزش و بهره‌وری سپاه؛
- ۸) دوری جستن از انجام تمرین‌ها و رزمایش‌های نمایشی و تمرکز بر اجرای تمرین‌ها و رزمایش‌های واقعی متناسب با ویژگی‌های جنگ‌های آینده؛
- ۹) ارتقای سطح دانش حرفه‌ای فرماندهان و مدیران تربیت و آموزش سپاه.

۹- اصل تداوم

الزامات تحقق این اصل

- ۱) تعیین مراحل تربیت و آموزش و مقاطع تحصیلی مربوط و همچنین دوره‌های آموزشی طولی و عرضی متناسب با مشاغل و نیازهای اқشار سازمان (افسر، درجه‌دار، پایور، کارمند، پیمانی، وظیفه، بسیج) و تعیین پیش‌نیازهای مربوط به هر کدام از آنها؛
- ۲) طراحی و پیاده‌سازی نظام تربیت و آموزش حین و ضمن خدمت با الگویی مدون، منسجم و دارای اعتبار در راستای اهداف تربیت و آموزش سپاه؛
- ۳) رعایت فواصل معین و منطقی بین دوره‌ها و دادن فرصت ارائه خدمت حداقل یک برابر مدت تحصیل بعد از خاتمه هر دوره به‌جز موارد خاص و مصوب سپاه؛
- ۴) تأکید بر تداوم و استمرار تربیت و آموزش (آموزش یگانی) در سطح یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی متناسب با نیازهای مأموریتی.

۱۰- اصل تجربه‌محوری

الزامات تحقق این اصل

- ۱) حداکثر استفاده از توانمندی خبرگان به‌ویژه پیشکسوتان با سازوکاری مدون در مراکز تربیتی و آموزشی سپاه؛
- ۲) بهره‌گیری از تجارب تئوریزه‌شده دفاع مقدس، جبهه مقاومت و سایر مأموریت‌های سپاه در تدوین آیین‌نامه‌ها و متون و محتوای تربیتی و آموزشی؛
- ۳) طراحی نظامی منطقی برای گردش مشاغل رزمی، عملیاتی و تربیتی و آموزشی به‌نحوی که مسئولان، استادان، مربیان و کارکنان تربیت و آموزش همواره دارای سوابق رزمی و عملیاتی مناسب باشند؛

الزامات تحقق دکترین تربیت و آموزش سپاه پاسداران

- ۴) طراحی جلسات مشترک بین ارکان تربیت و آموزش با خبرگان عملیات سازمان‌های نیروهای مسلح برای همکاری و درک صحیح نیازهای تربیتی و آموزشی متناسب با صحنه‌های عملیاتی؛
- ۵) توسعه سامانه تجربه‌نگاری و حمایت، تشویق و ترغیب خبرگان برای تدوین و انتشار اندوخته‌ها، تجربه‌ها و خلاقیت‌های به کار گرفته شده در صحنه‌های عملیاتی به منظور علمی نمودن تجارب و نیل به خودکفایی علمی؛
- ۶) حداکثر استفاده از صحنه‌های عملیاتی و مناطق مأموریتی موجود، برای ارتقای تربیت و آموزش کارکنان.

۱۱- اصل بومی سازی

الزامات تحقق این اصل

- ۱) تعامل سازنده با نظام آموزش کشور و استفاده بهینه از مراکز آموزشی، علمی و تحقیقاتی آن، برای تأمین نیازهای تربیتی و آموزشی سپاه به‌ویژه در مواردی که کمیت نیازها توجیه اقتصادی و عملیاتی ندارد؛
- ۲) اعتباربخشی به مدارک تحصیلی دوره‌های آموزشی در چارچوب ضوابط مصوب ستاد کل نیروهای مسلح و همکاری در ارتقای جایگاه علوم و فنون نظامی در نظام آموزش عمومی کشور؛
- ۳) به روزرسانی و توسعه کیفی متون و منابع تربیتی و آموزشی، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های آموزشی با بهره‌گیری از تجارب موجود سپاه؛
- ۴) تعامل سازنده و مشارکت فعال علمی سپاه در تدوین، اصلاح و غنی‌سازی کتب و برنامه‌های درسی مقاطع تحصیلات عمومی کشور برای آشنایی دانش‌آموختگان با مباحث دفاعی امنیتی؛
- ۵) اهتمام جدی به تبدیل دانش ضمنی به صریح و تولید علم برای رفع نیازهای مراکز تربیتی و آموزشی سپاه؛
- ۶) بهره‌برداری از تجارب گذشته همراه با آینده‌نگری، کاوش و آینده‌پژوهی در تولید علم برای رفع نیازهای آموزشی مراکز تربیت و آموزش سپاه.

۱۲- اصل توسعه

الزامات تحقق این اصل

- ۱) توسعه تعاملات آموزشی، علمی و تحقیقاتی و مبادله استاد و دانشجو با خارج از کشور به‌ویژه کشورهای مسلمان و دوست، با هدف همکاری علمی، تأثیرگذاری مثبت، ارتقای روابط آموزشی و انتقال دانش و مهارت جدید با رعایت ملاحظات حفاظتی و امنیتی؛

- ۲) افزایش تعاملات و استفاده از امکانات و توانمندی‌های آموزشی متقابل در سایر سازمان‌های نیروهای مسلح و اهتمام به مبادله استاد و دانشجو بین مراکز آموزشی؛
- ۳) اهتمام به تحقیق و توسعه در همه سطوح تربیتی و آموزشی در راستای بهبود و بهینه‌سازی آموزش‌ها و افزایش کیفی محتوای درسی؛
- ۴) توسعه ظرفیت‌های تربیتی و آموزشی سپاه در همه ابعاد و سطوح و تبدیل سپاه به دانشگاه انسان‌سازی با تأکید بر یاددهی و یادگیری منطبق با اهداف والای انقلاب اسلامی؛
- ۵) نظام‌مند نمودن و توسعه آموزش زبان خارجی به آحاد کارکنان سپاه متناسب با نیازهای شغلی آنان برای ایفای نقش در جبهه‌های مختلف؛
- ۶) فراهم نمودن تمهیدات و سازوکار لازم برای پذیرش و تربیت و آموزش دانشجویان خارجی در مراکز آموزشی سپاه با رعایت ملاحظات حفاظتی ابلاغی از ستاد کل نیروها مسلح.

ب) پیشنهادها

۱. در دستور کار قرار دادن تدوین الزامات دکترین‌های راهبردی با تأکید بر تهدیدات آینده.
۲. الزامات احصاشده پس از تأیید از سوی معاونت تربیت و آموزش سپاه برای اجرایی شدن به تمام سطوح آموزش سپاه ابلاغ شود.
۳. معاونت تربیت آموزش و فرهنگ پاسداری سپاه، در تدوین دستورالعمل‌ها و برنامه‌های خود در تربیت و آموزش، از الزامات استخراجی در این پژوهش بهره‌برداری نمایند.
۴. برای از بین بردن تعدد در روش‌ها، شفاف نمودن شرایط موجود و هدف‌های آینده و همچنین وحدت رویه، معاونت تربیت آموزش و فرهنگ پاسداری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیازمند نظامی پویا، شفاف، کارآمد و اثربخش در عرصه تربیت و آموزش است.

کتابنامه

- قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۳)؛ نشر دارالقرآن، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، قم.
 - نهج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، چاپ دوم (۱۳۸۶)، مشهد، آئین تربیت.
 - امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، حدیث ولایت، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷ ش.
 - امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)، صحیفه امام، ج ۱۴، (تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار).
- الف - منابع فارسی**
- باقری افشردی، محمدحسین، (۱۳۹۵)، جزوه درسی دانشگاه عالی دفاع ملی: تهران
 - پاتاجو، نوئل، (۱۳۸۴)، راهنمای تدوین دکترین، مترجم داوود علمایی، نشر دانشکده فرماندهی و ستاد، دوره عالی جنگ سپاه، تهران
 - تهامی، سید مجتبی، (۱۳۹۰)، امنیت ملی تهران، انتشارات آجا، جلد اول - چاپ دوم.
 - ثروتی، محسن و مظلومی، علی، (۱۳۹۱)، راهنمای آموزشی تدوین دکترین، تهران، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح
 - جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۳)؛ مبانی و تاریخ اندیشه نظامی در جهانی، تهران، دافوس سپاه، دوره عالی جنگ.
 - خانی، عبدالله، (۱۳۸۳)، «نظریه‌های امنیت ملی»، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.
 - دانش آشتیانی، محمدباقری، (۱۳۸۹)، اصول و روش تدوین دکترین نظامی، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره سوم، سال دوم
 - رضایی، اسماعیل و گنج‌خانلو، نورالدین (۱۳۹۳) دکترین نظامی، درآمدی بر مسائل نظامی امنیتی و راهبردی عصر حاضر، تهران، قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) آجا، مرکز مطالعات راهبردی
 - زهدی، یعقوب، (۱۳۸۶)، مقایسه سیاست دفاعی با راهبرد دفاعی و دکترین دفاعی، فصلنامه راهبرد دفاعی، شماره ۱۷، سال پنجم
 - سلامی، حسین، (۱۳۹۰)، درآمدی بر مفاهیم عملیاتی و راهبردی پدافند غیرعامل، گردآورنده شامحمدی، محمد تهران، سازمان پدافند غیرعامل.
 - شامحمدی، محمد (۱۳۹۴)، «دکترین پدافند غیرعامل جمهوری اسلامی ایران در برابر تهدیدات ناهمگون»، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده دفاع.
 - قنبری جهرمی، محمدحسین، (۱۳۹۴)، طراحی دکترین بازدارندگی همه‌جانبه ج.ا. ایران در چشم‌انداز بیست‌ساله کشور، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی
 - محمد بن محمد مفید، الإرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، (قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، ۱۴۱۳ ق)، ص ۹۱.
 - مصباح یزدی، محمد تقی، فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، انتشارات مدرسه، ۱۳۹۱
 - منزوی مسعود، (۱۳۸۸)، کتاب جنگ با ایران، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی
 - نوروزی، محمد تقی، (۱۳۹۱)، رهنامه دفاعی - امنیتی نیروهای مسلح ج.ا. ایران، تهران: بنیاد قرآن و عترت به سفارش مرکز مطالعات تحول